

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 20 korona, fél-
évre 10 korona. Egyes szám ára 50 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium:
ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

A reformáció és az egyetem.

A reformáció szellemi áradata a humanis-
mus kiapadhatatlan kútfejéből ered.

Zwingli fennkölt lénye az ókori klasszikus
irodalom ernyedetlen tanulmányozása folytán tel-
jesedett meg azzal az értékes tartalommal, amely
néki hazája, sőt kora tudósai között is fényesen
ragyogó nevet biztosított és reformátori műkö-
déséhez ösztönt, eszméket, elveket, irányt szol-
gáltatott. A bécsi és baseli hírneves egyetemeken,
a humanismus légkörében, ihlettel és energiával
telítve, rászánta magát az élet legkülönbözőbb
vonakozású színtereinek megtisztítására és szá-
zadokra kihatólag előkészítette, sőt kijelölte úgy
a theologiai, egyházi és erkölcsi, mint a társa-
dalmi és politikai fejlődés és megújulás útját,
módját, irányát egyaránt. Ő a középkor legmo-
dernebb, leggyökeresebb reformátora, aki a hu-
manismus szövetségének kalauzolója mellett meg-
találván és megismervén az evangéliom örök
világosságát, minden kortársánál messzebbre lát
és éppen ezért végképpen szakítván a hagyomá-
nyos theologiai és egyházi rendszerekkel, úgy-
szintén a scholasticismus és mysticismus képe-
zeivel — csak előre néz, a jövőbe, a tökélete-
sedés célja felé. És mivel az igazság diadaláért,
hazája függetlenségéért, a szabadságért és Isten
dicsőségéért önzetlenül, rettenthetetlenül és példás
hűséggel küzdött szíve utolsó dobbanásáig: ennek
következményeképen, valamint a szelleme dicső
alkotásaiban, úgy a neve és emlékezete a ke-
resztyénség és művelődés történetében fennma-
rad és hat mindenba.

Kálvin szellemi fejlődésének irányát és me-
netét szintén a humanismus mutatta meg. Az
orleansi, bourgesi és párisi egyetemeken hosszú
időn át felváltva folytatott jogi, bölcsészeti, nyelvi
és irodalmi tanulmányai csak előkészületül szol-
gáltak ahoz a misszióhoz, melyet aztán mint
theologus és reformátor folytatott és fejezett be.
Már irodalmi zsengejével, tudniillik Seneca de

clementia című művének magyarázatával úgy
tűnt föl a hivatásos, elsőrangú humanisták sorá-
ban, mint fényes tehetségű, következetesen gon-
dolkozó, kritikailag elemző tudós. A bibliai nyele-
vek és a klasszikus irodalom alapos ismeret-
folytán pedig korának legkiválóbb exegetája lett,
aki a reformátori bibliamagyarázás legérettebb
gyümölcseivel ajándékozta meg a tudományt;
viszont páratlanul művészi szerkezetű remek
Institutiójával méltán megérdemelte „a protes-
tantismus Aristotelese” díszes nevet. Sok oldalú,
ragyogó képességeinek, bámulatos munkaerejének
és a rajongásig fokozódó hajthatatlan akarat-
szilárdságának típusait ott találta föl ifjonta az
antik klasszicizmus szellemében és világában,
majd reformátori pályája kezdetén és folyamán
már a proféták, apostolok és hitvallók között; s
noha századának legeredményesebb szervező ta-
lentoma és egyetememes pátriárkai tekintéllyel öve-
zett vezéralakja volt, mindazáltal a szenvedések
és viszontagságok tűzkohójában kipróbált egész
lényét, utolsó leheletéig, a legmélyebb alázatos-
sággal és hű engedelmisséggel, készséges áldo-
zatul oda szentelte az Isten dicsőségére, ama
jellemző elve szerint: *patior ut potiar.*

De az óvilág klasszikusainak legeszményibb
megértője és egyszersmind leggyakorlatiasabb ér-
vényesítője Melancthon volt, aki beláthatatlan
időkre szólólag egybeforrasztotta a humanismust
és az evangéliomot. Majdnem félszázadon át
művelte, ápolta és terjesztette az emberi szellem
elévülhetetlen értékű műremekeit és kapcsolato-
san az örök isteni Lélek ihletéséből eredő szent
evangéliomot úgy is, mint különösebben Prae-
ceptor Germaniae, úgy is, mint általában korának
első tanítómestere. 1518-tól, tehát 21 esztendő-
korától kezdve, amidőn őt a ritka műveltségű,
éles ítélőképességű, bölcs szász választófejedelem
III. Frigyes, az általa alapított wittenbergi egye-
tem klasszika filologiai és irodalmi tanszékére
rendes professzorul meghívta, folyton-folyvást
fokozódó buzgalommal és lelkesedéssel a tudo-

mány és az egyház reformálására szentelte egész életét és ötödfél évtizeden át kifejtett lankadatlan, eredménydús munkásságával megmutatta a protestáns egyetemek szellemi életének és fejlődésének azt az irányát, amelynek szem előtt tartásával halad azóta előre a tudomány, a tökéletesedés célja felé. Az ő érdeme, hogy a szellemi munka értékelésének lehetőségét és útját-módját megismerte a művelt társadalom; az ő sikere, hogy a tudományt leghűségesebb szövetségeseül megnyerte az evangéliom; ő tanított meg rá, hogy a theologia alapos bölcészeti és nyelvtudományi felkészültség nélkül el nem lehet, mert a kritika és az analysis a tudomány nélkülözhetetlen létfeltétele. Egészen természetes tehát, ha ez a nagy akadémikus és igazán klasszikus professzortípus, úgy hatása, mint művei révén, késői századok múltán is világol a nemzedékek előtt.

És, hogy a többi kiváló humanista-reformátor érdemeinek jelenleg történő elhallgatásával meg ne felejtkezzem a legnépszerűbb, legnagyobb, legtöbbszörösebb germán hithősről: csakis annyit jelzek, hogy noha *Luther*, mint első alapvető német író, az ő klasszikus bibliafordításával és egyházi énekeivel, úgyszintén egészen új szellemi és vallási világnézetének győzedelmes érvényre juttatásával halhatatlanította nevét a művelődéstörténelem lapjain, mindamellett nyilvánvaló, hogy csakis a humanismus tanulmányozásának és ezzel kapcsolatos több oldalú ismeretének tulajdonítható az az ő dicséretre méltó tudományossága, úgyszintén hatalmas dialektikája és tántoríthatatlan meggyőződése, amit művei igazolnak.

*

Mindezek a kötelességérzettől és felelősségi tudattól áthatott s vezérelt férfiak, üggyársaikkal együtt, a legbensőbb viszonyban éltek a tudományegyetemmel, sőt részben egyetemalapítók, részben egyetemreformálók valának. Így például a *Nagy Károly* által alapított, de idő folyamán tespedésnek indult zürichi káptalaniskola gyökeres újjászervezésével *Zwingli*, a theologiai és bölcészeti tudományok művelésére létrehozta azt a főiskolai színvonalú intézetet, amelyből a méltán jóhírű, szépen virágzó és nagy látogatottságnak örvendő zürichi egyetem állott elő. A minta szervezetű, hatalmas vonzó erejű, fényesen tündöklő és éppen ezért világszerte dicsérettel emlegetett genfi tudományegyetem alapítója pedig közvetlenül *Kálvin* és első rectora az előkelő, nemes, tudós *Béza* volt. A wittenbergi egyetem megszervezői a szelid lelkű *Melanchthon* és a modern kultúra apja *Luther* valának, akiknek

idejében a reformáció gócpontja éppen ez a főiskola lön, amelynek törvényei nyomán keletkeztek a külföldi egyetemek mintájára szervezett ősi debreczeni kollégium 1588-ban kiadott törvényei is. Ezen okok alapján emlékezünk mi ma hódoló kegyelettel a reformáció hőseiről, úgy is, mint a tudomány bajnokairól és az egyetemek megújításának munkásairól.

*

A magyarországi református és evangélikus keresztyén egyház négyszáz esztendőn át állandó szellemi kapcsolatban és testvéri érintkezésben maradt a külföldi protestantizmussal, még pedig kiváltképpen az egyetemek útján. Eldődeink sok ízben és sokképpen megpróbálták ugyan a magyar protestáns egyetem létesítését, hogy ilyen legmagasabb fokú és nemzetközi kiváltsággal s joggal felruházott tudományos intézménnyel kapcsolódjanak a művelt Nyugathoz: epedő sóvárgásuk és buzgóságos törekvésük azonban nem válhatott valóra.

De íme, a bizakodó reménykedés beteljesüléseként, nagyobbára a tiszántúli református magyarság, úgyszintén e nemes város polgársága és az egyház hazafias, nemzeti és kulturális áldozatkészségének dicsőséges bizonyágául, egyszerűs mind a XVI. század közepe táján alapított debreczeni celebris ac illustris schola oppidi fenséges betetőzéseként, a magyar állam intézményeül, királyi legfelsőbb elhatározás alapján létrejött ez a mi egyetemünk, amelynek theologiai kara, a mai ünnepély keretében, hálás emlékezés nyilvánítása mellett összekapcsolja a dicsőséges múlttal a jelent és a jelenlegi ítéletidők viharai közben inaugurálja a reményteljes jövőt, amelyben majd a humanismus eszményei és a reformáció vívmányai jutnak diadalra szerte e hazában és az egész földön.

Ebben a boldogító gondolatban, a debreczeni tudományegyetem református theologiai karának reformációi négyszázados évfordulati ünnepélyét — benső üdvözlésem és békesség kívánásom kifejezésével megnyitottak nyilvánítom.

Debreczen, 1917. december 15.

Dr. Erdős József.

Püspök urunk Tasnádon.

Az erdélyi testvéregyházkerülethez tartozó tasnádi egyház, Szilágy megyének észak-nyugati részén, érintkezésben a nagykárolyi egyházmegye szomszédsága révén a tiszántúli egyházkerülettel, november 25-ik napjára tüzte ki a reformáció 400 éves fordulójának megünneplését. Erre az alkalomra a tasnádi egyház presbiteriuma

dr. Baltazár Dezső püspökünket kérte fel s nyerte meg a közreműködésre. A szilágyszolnoki egyházmegye Szatmárvármegyével határos szép, nagyrészen sík területen mintegy 14 református magyar egyház áll fenn, melynek mindenike nagy figyelemmel néz a hegyen épült tasnádi egyházra, mely kiváló lelkészeinek világító munkája rendjén mindenkor vezető szerepet vitt az érmeleki járásnak nevezett egyházvidéken. Az ünnepély kiváló jelentőségével a nagy ügyességgel és tudással szerkesztett „Tasnád“ című helyi lap 47-ik száma avatott kézből a nagy nap előtt megjelent számában „Ünnepelés“ cím alatt behatóan foglalkozik.

„Ünnepe lesz Tasnádnak — írja. — Nemcsak azért, mert református egyháza ünnepli a reformáció négyszázados évfordulóját, de mert olyan vendégeket kap az ünnepre, akik annak jelentőségét rendkívüli emelik s reánk nézve páratlanul emlékeztetést teszik Tasnádra jön Baltazár Dezső dr. tiszántúli református püspök, a reformátusok egyik vezérférfia és büszkesége s eljön Ferenczy Gyula dr., a debreczeni tudományegyetem kiváló tanára, a református közművelődés agilis munkása, akik fáradhatatlanul állítják tevékenységük minden szép, jó, nemes cél szolgálatába. Hálás tisztelettel, büszke örömmel köszöntjük nagynevű vendégeinket, akik eljövételükkel megtisztelik ezt a kis helyet, akik a szent tűz melegéből hoznak nekünk s akik a hit és tudás fényének világosságát vetik reánk. Nem jönnek méltatlan helyre. A magyar reformátusságnak történelmileg megszentelt Tasnád, melynek egyháza mindig büszkén magaslott ki a lefolyt négyszáz év alatt, mint temploma a hegy fokán: erős szirt volt a csapkodó hullámok között. Sorsa egy a magyarság sorsával, mert virágzása csak akkor hanyatlott, mikor „a háborúságban a magyarság onnan erősen megpusztult.“ Ez Bod Péter nevezetes városa, ahol több zsinatot tartottak, püspököt szenteltek, egész szuperintendencia összesereglett s papjai közül püspökök kerültek ki. Történelmi helyre, elődeinek lábnyomától gyakran érintett földre jön ide a tiszántúli református püspök“ stb.

Ilyen bevezető után nem csuda, ha az egész környék figyelme a tasnádi ünnepelés felé fordult. A november 24-én estve érkező püspököt a járás főszolgabírója Sántha György üdvözölte, kint voltak az állomáson a lelkész vezetése alatt az egyháztalálók, a községi előjárók. Az üdvözlés meleg hangú viszonzása után hosszú kocsisorban indult meg a menet a városba s oszlott szét a gondosan előre beosztott szállásokra. A reggeli vonat másnap Zilah felől hozott ünnepelő vendégeket.

A harang hívó szavára (fájdalom! a nagyobbika, a haza oltárára kellett adni) megtelt a gyönyörű, régi többszáz éves, óriási templom, melynek kisebbik hajóját ma is a remek kivitellű góth-boltozat íveli be. Az ünnepély a lapunkban is közölt program szerint komoly méltósággal, lélekemelően folyt le. Minden tényező jelentékenyen közrehatott az isten tisztelet fenséges harmo-

niájának elővarázsolásához. Az ünnepelő közönség áhitattal rebegette a püspök ajkairól szétröppenő imádságot s hallgatta a remek ünnepi beszédet, mely János evangélioma 3-ik részének 30-ik versén művésziileg épült fel. De hadd idézzük ismét a „Tasnád“ szavait: „A szószéken megjelenik a püspök nemes alakja, imát mond, tele vallásos áhitattal, a hit világából meritett benső érzellemmel. Megnyerő külseje, áthatóan csengő baritonja, csodásan tiszta, magyaros kiejtése az első pillanathban lebilincsel mindnyájunkat, minden szem reá tapad és általános lesz a meggyőződés, hogy a katedrára van praedestinálva, hogy apostolnak szüle'ett. A vallás örök igazságait, a vallásbölesészet mélységeit magasabban szárnyaló és mégis mindenki által megértett módon nem hirdették e falak között szebben és meggyőzőbben ennek a kornak a hívei előtt. Lekötött, magával ragadott ez a magyar szent beszéd mindnyájunkat.“

Az isten tisztelet végeztével a püspök elhárító óhajta ellenére is különböző küldöttségek adtak kifejezést tisztelő megjelenésökkel s üdvözlő beszédükkel püspök urunk előtt. A református presbitérium: Bereczky József lelkész, a római katolikus egyház: Görgényi Jenő esperes-plébános, a görög katolikus egyház: Kupsa Dömötör lelkész, az izraelita hitközség: Ehrenguber Sámuel főrabbi, az állami bírósági tisztviselők: dr. Perjéssy Mihály törvényszéki elnök, kúriai-bíró, a járási s községi tisztviselők: Sántha György főszolgabíró, az állami iskola: dr. Somogyi Endre gondnoksági elnök vezetése alatt jelentek meg ragaszkodásuk, tiszteletük s szeretetök demonstrálására. Ennek végeztével püspökünk több rendbeli látogatást tett a városban. Majd delben a százhusz terítékes ünnepi közebed vette kezdetét, mely komoly, ünnepélyes felköszöntők közepett gazdagon elégitette ki a test szükségait is. Esti hat óra felé kezdődött a már közölt gazdag műsorral az esti ünnepély, amelyen mindenki derekasan töltötte be szerepét. Terünk nem engedi meg, hogy az egyes szereplőkről külön-külön referáljunk. Minden szó helyett a tényt jegyezzük meg, hogy a mintegy 4200 lélekből álló vegyes vallású, túlnyomó, részben gazdálkodással foglalkozó városka s annak vidéke meleg részvétele 3135 korona nyers bevételt hozott össze a nemes cél szolgálatára. Nem volna teljes referádám, ha csak részben is ide nem iktatnék a hatás vázolására egyik előkelő úri embernek soraiból pár mondatot: „Az ünnep fényét — írja a szóban forgó úri férfit Debreczenbe írott levelében — magasra fokozta dr. Baltazár Dezső püspök úr ömértósága megjelenése. Ez az a főpásztor, kit az Isten is papnak teremtett püspöki méltósággal. Ha ilyen papi férfit élt volna néhány évtizeddel ezelőtt, a néhai T. M. theologiai tanár idejében: minden külön tanítás helyett csak egy ilyen szónokra kellett volna rámutatni, hogy ki a szónok. Egyházunk büszkeséggel telten emlegeti ömértósága látogatását, örömeinek boldogságának itt tartózkodása alkalmával is igyekezett élénk kifejezést adni. Vajha azzal a meggyőződéssel távozott volna el körünkből a

tiszántúli egyházkerület nagy püspöke, hogy a Szegedi Kiss Istvánoknak, Budayaknak nem vagyunk éppen méltatlan gyermekei a tasnádi egyházában."

Idéznünk kell még a „Tasnád” közleményéből azt a részt, mely dr. Ferenczy Gyula egyetemi tanárnak az estélyen tartott előadásával foglalkozik a következőkben: „Ezután tartotta meg ünnepi emlékbeszédét Ferenczy Gyula dr. egyetemi tanár. Egyaránt hatott szívre, lélekre, elmére. Felemelő volt és magával ragadó, meggyőző és lelkesítő. Egyaránt gazdag tudásban és költői lendületben, mindez meleg, közvetlen lelkes előadás keretében, az ékesszólás isteni adományától besugározva. Szünni nem akaró taps és lelkes éljenzés jelezte a közönség háláját s megértő lelkesültségét."

Püspök urunk november 26 án tért vissza kíséretének egy részével. És amint tőle értesültünk, a legszebb emlékeket hozta el lelkében a derék tasnádiak köréből.

R.

Egyház

A nagyszalontai református egyházmegye őszi közgyűlése.

(Vége.)

Megütközéssel értesült a közgyűlés arról, hogy Kisperegen és Nagyzerénden az egyházi és polgári község előjárói iskoláinkat államosítani akarják. Elszomorító a dolog már azért is, mert az elhanyagolt iskolák rendbehozását saját erejükből meg sem kísérelték a többnyire jómódú egyháztalagok. Ezek a református magyarok ebben az anyagi korbán nem büszkék többé a saját áldozatkészségükből fenntartott intézményekre, anyaszentegyházakra s ennek veteményes kertjeire, az iskolákra. Nem tartózkodunk azonban kinyilatkoztatni, hogy az állam iskolai hatóságát is érheti e tekintetben gáncs. Igaz, hogy a szóban levő két egyház presbiteriuma is vétkes mulasztást követett el az által, hogy iskoláit kellő időben kellőleg nem gondozta, de az állami felügyelet meg kihasználni iparkodik a háború okozta szorult helyzetet s az elé az alternatíva elé állítja az iskolafenntartó egyházakat: vagy építsétek meg iskoláitokat vagy adjátok át azokat az államnak. És nem hűnyhatunk szemet azon tény előtt sem, hogy némely helyen elég egy kis szelíd nyomás s a község előjárósága teljes erővel veti rá magát a gyülekezet tagjaira s minden eszközt felhasznál, — különösen ma sok áll rendelkezésére, — hogy azokat rábirja az iskoláknak az egyház testéről való leszakítására. És két táborra oszlik a nép vagy oszlott más ügyből kifolyólag már előbb s szemben áll egymással két vezére: *a jegyző és a pap*, az első oldalán a támadók nagy serege, az utóbbi mellett a védők nagyon megapadt kisdéd csapatja. Tagadhatatlan, hogy az egyházpolitikai

törvények életbe léptetése után erősen meglazultak azok a szálak, melyek híveinket szorosabban fűzték az anyaszentegyházhoz s annak lelkészéhez. A vezetés súlypontja kétségkívül a polgári község előjáróságának, jobban mondva, jegyzőjének kezébe került, az állami anyakönyvvezetés és házasságkötés jogának reá ruházásával a nép körében előforduló minden jelentősebb aktus a községházánál, a jegyző közbenjöttével folyik le. Ezen körülmény folytán, amennyivel emelkedett a jegyző, ugyanannyival szállott alá a lelkész tekintélye a nép előtt. Az ok nem szorul magyarázatra. Ma pedig, a világháború idejében, amikor a községben minden ember, tehát a lelkész existenciáját illető ügyekben is a polgári község e vezetője rendelkezik, szinte túltengés mutatkozik a falusi jegyzőre ruházott hatalmat illetőleg. Dícséret és elismerés illesse azt a jegyzőt, aki hivatása magaslatára fel tud emelkedni, az ilyen nem szokott visszaélni hivatalos hatalmával, hanem készséggel igyekszik segíteni úgy az egyes, mint összes lakosok, úgy az egyház és iskola, mint a lelkész különben is súlyos helyzetén. De bizony a szenvedély által elvakított s fölényét fitogtató jegyző sok kárt okozhat az egyháznak, még több keserűséget az anyagi tekintetben is messze mögötte maradó lelkésznek. Hát még ahol a jegyző azzal hivatkozik, hogy ő szabadgondolkodó s egyházra, vallásra nincs szüksége sem neki, sem másnak, ott a községháza a vallástalanság melegágya, az egyház ellen-ségeinek nevelője s nem egy eset a bizonyossága annak, hogy elveszett az az ember az egyházra nézve, ki ilyen helyen községi előjáróvá lett, még ha azelőtt egyházas, templomszerető volt is. Ilyenekből verődnek össze az iskolaállamosítók. És e veszedelemmel szemben a lelkész legtöbbször tehetetlenül áll. A templomi szószékről hiába prédikálja az ígét Demosthenes ékesszólásával, a hívek látogatása alkalmával hiába szedi elő tudománya minden fegyverét, nem tudja őket magához hajlítani, mert aki a papnak barátja, üldöztetés az osztályrésze és sok anyagi kárnak vallója is leszen. Szerencsés az a lelkész, akit a kígyó okosságával és a galamb szelidségével áldott meg az Isten, mert e sebeknek kitartás, türelem, szeretet és az idő a gyógyítója. Milyen áldatosan lehetne felhasználni azt az erőt, melyet az ilyen testet-lelket ölö harcok felemésztenek! Ajánlatosnak tartjuk ezúttal Nagyzeréndre nézve is, hogy a polgári és egyházi község vezetői értsék meg egymást, ha ott jegyző és lelkész a jó ügy érdekében összefognak s egy úton haladnak, bizonyos, hogy azzal az áldozattal, melyet a község az állami iskola részére hozni hajlandó, a református iskola fogyatékosága megszüntethető lesz s oszlopa és védő bástyája marad az továbbra is a magyarságnak és igaz vallásosságnak. Most az egyházmegye az államosítás tárgyában hozott presbiteri és egyházi közgyűlési határozatokat visszautasította s a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez fordul azon kérevel, hogy a nagyzeréndi református iskola államosítását ne engedélyezze, mert erre semmi ok sincs.

Az egyházmegyéből négy egyház lelkésze teljesít katonai szolgálatot a háború kezdete óta. Minthogy hosszas távollétük nagyon hátrányos az illető egyházakra nézve, közgyűlés esperes útján arra kéri az illetékes felsőbb hatóságot, hogy ezen régen behívott lelkészek felmentését eszközölje ki. Az ifjabb lelkészek szívesen művelik a lelképásztorkodás ezen ágát is, ha alkalmat nyernek reá. Hisszük, hogy az idősebb tábori lelkészek szívesen engednek tért a fiatal erőknél, annál is inkább, mert saját gyülekezeteik nagy mértékben szűkölködnek a munkásban és mindenütt sok az aratni való gabona.

Az egyházmegye halottainak — hősi halált halt *Lénárt János* árpádi, 34 év óta kiváló eredménnyel működő *Lehoczky József* nagyszalontai, és dicséretesen teljesített munkaköréből korán sirba hanyatlott *Kovács Ilona* sarkadi tanítók — emlékét kegyelettel örökíti meg jegyzőkönyvében.

Közgyűlés az özvegyi évjradék összegét 1200, az apátlan árvák neveltetési segélyét 365, a szülötlen árvákét egyenként 500 koronában kívánja megállapítani. Hadd jusson szegényeknek minden napra legalább egy darab kenyér, hogy az éhségnek miatta meg ne emésztesse. Az egyházmegye ezen évben is 20%-kal emeli özvegyeinek és árvainak gyám-, illetve ellátási díját.

Tárgyalás alá került a 44—1917. számú egyházkerületi határozat is a stóladíjak felemelése tárgyában. Közgyűlés mindenek előtt kifejezést ad azon óhajlásának, hogy a lelkészi és kántori stóladíjakat az 1890—1894. évi átlag szerint váltsa meg minden egyház. Ugyanazért azon kéréssel fordul a főtiszteletű egyházkerületi közgyűléshez, hogy legalább a kereszteleési és esketési stóla megállapítását s költségvetésbe beillesztését minden egyházközségre nézve kötelezőleg rendelje el s eszközölje ki, hogy az egyetemes adóalap-bizottság minden egyház adósegélyét már az 1918. évre a stóladíjak figyelembevételével állapítsa meg. Régen kötvényre vette az állam a stóla kárpótlást, váltsa be valahára ígéretét. Az adósegélyben nem részesülő egyházak pedig a felhasználható alapok igénybevételével, adófelemeléssel vagy pótdadó kivetésével állítsák elő e szükségletet. Egyébiránt a minimális stóladíjakra nézve a következő javaslatot teszi: I. *Lelkészi szolgálat*: 1., keresztelezésért templomban vagy lelkészlakon 2 K, magánháznál 10 kor. — 2., esketésért kihirdetéssel a szokott napon templomban 6 K, magánháznál 10 K, másnapokon ezek kétszerese. — 3., temetésnél a) imádság templomban 4 K, magánháznál 6 K, temetőben 10 K, b) emlékbeszéd (oráció) templomban 6 K, magánháznál vagy a temetőben 10 kor., — c) prédikáció templomban 10 K, magánháznál 15 korona. — II. *Kántori szolgálat*: énekszós temetésnél 3 K, orációs vagy prédikációs temetésnél 6 korona.

Hogy milyen költséges manapság az egyház fenntartása, kivált, ha kézi vagy ígás munkaerőt kell igénybe venni, bizonyítja a mezősassi egyház példája, hol eddig

a tűzifa befuvarozása kitélt a rendes költségvetés keretében, most e célra külön 4%-os pótdadót vetettek ki. Engedélyezte a közgyűlés. Annak idejében sok helyen a belhivatalnokok siettek megváltani a szolgálmányokat és a természetbeli járandóságokat. Nem kívántak tovább bajolni a panaszos fuvarozással és a felhányt lelki ocsuval. Bajolnának ma már. Azelőtt, ha ügyyel-bajjal is, valahogy csak bejött a tűzifa, a kenyérnek való, ma egy egész vagyon kell mindkettőre. A csekély megváltási összeg a szükségleteknek tizedrészét sem fedezi. Ez a körülmény sodorta belhivatalnokainkat válságos anyagi helyzetbe. Az állam nagy drágaság idején 100%-os pótlékot is nyújt alkalmazottjainak, az egyházak sok helyen arra sem képesek, hogy a rendes fizetést pontosan kiszolgáltassák.

A segélykérvények letárgyalása és egyes egyházközségekre tartozó kisebb ügyek elintézése után *bíró-sági ülés* volt volna, de a panaszlott beteget jelentett és emiatt nem volt megtartható.

A gyűlési tagok áldás és békesség kívánásával oszlottak szét.

Fogarassy Bálint,
főjegyző.

Iskola

T. J. kántortanító indítványa.

A Tanítók Lapja 20. számában a felülrótt címen egy magát megnevezni nem akaró tanító kartársam az I. t.-c. 135. és a VI. t.-c. 23. §§-ait kifogásolja s ezeknek megváltoztatása érdekében felhívja a tanító képviselők figyelmét. Az egyik §-ban arról van szó, hogy „Az énekvezérek a lelkész tudta és beleegyezése nélkül az egyházközségből egy napra sem távozhatnak el és hivatalos működésükben a lelkész utasításait teljesíteni tartoznak”. A másikban pedig, úgy gondolom, ez a sérelmes rész: „a tanítók . . . kötelesek . . . a lelkészek mint iskolai előjáróik iránt tisztelettel viseltetni”.

Igaz, hogy ez utóbbinak az ellensúlyozására benne van a törvényben a 143. t.-c. D/d. §-a is, de azért én ennek dacára mégis teljesen a T. J. kántortanító kartársam indítványa mellé állok.

Bár túl lő cikkirő a célon, midőn azt állítja, hogy „lelkész és tanító ugyanazon önkormányzati szervnek egyenlő jogú alkotó tagjai”. „Primus inter pares” stb. . . Mert ezzel az állításával meggyengíti indítványa tiszta jóindulatból való fakadásának hívesét.

Eltekintve tehát az ilyen helyi érzékenységekből eredő elsősi versengésektől, én a lelkészi kar érdekében teljesen magamévá teszem T. J. javaslatát az I. t.-c. 135. és a VI. t.-c. 23. §§-ainak módosítása tárgyában azzal a változtatással, hogy az énekvezérek akadályoztatásukat s az egyházközségből való távozásukat is *ne a lelkésznek, hanem a gondnoknak jelentsék.*

*

Javaslom továbbá azt is, hogy a lelkész hivatalból ne legyen iskolaszéki elnök, csak tag s az iskolaszék a legkisebb egyházban is felállítandó.

Én is kérem a zsinat összes alkotó tagjait, vegyék figyelembe a lelkészi kar nyugalma s békességét annyira érintő emez indítványomat annyival is inkább, mert ha valamely gyülekezetben a lelkésznek tanügyi szakismereteit nem nélkülözheti az iskolaszék, úgy is igénybe veszi az ő tanácsát, ha pedig véletlenül olyan ember a lelkész, akinek pedagógiai ismerete, érintkezési modora kívánni valót hagy fenn, jobb reá nézve, ha távoltage magát a gyakori hivatalos érintkezéstől. E tekintetben azonban: „Quod uni justum, alteri aequum!” Ott, ahol emberekben van a hiba, ne keressük azt a törvényben. Azonban, ha hozhatunk olyan törvényt, mely nem a lelkészt, hanem másokat tesz felelőssé az egyházak tanügyi állapotáért, a lelkészek ezért úgy az indítványozó T. J.-nek, mint a zsinatnak hálás köszönetet szavaznak.

Belényes, 1917 október 27.

Bottyán Pál,
okleveles tanító, református lelkész.

Közélet

A mi nagy napunk ünnepléséről.

Egyházi lapjainkban sokszor olvashatunk mostanában cikkeket a magyar kálvinizmus elszíntelenedéséről, elgyöngüléséről.

Fájdalom, jogos a panasz a mi gondolkozni szerető embereink ajakán hitéletünk hanyatlásáról. A XX-ik század kezdete reánk nézve tényleg kevés áldást, kevés gyarapodást hozott. A nem protestáns felekezetek mellett mintha tért veszítettünk volna fent és lent egyaránt. Az intelligens osztály egy részét mintha elvesztettük volna. A köznép egy része pedig híveink közül sok helyen szivesebben húz a baptistákhoz, a nazarénusokhoz, mint atyáik vallásához.

Kétségtelen dolog, hogy egyházi életünk gyöngülésének, pangásának, fontos, rajtunk kívül eső okai is vannak, amelyeknek fejtegetésébe ez idő szerint nem óhajtok bocsátkozni. De hogy itten-ottan belső s általunk előidézett s így könnyen elhárítható okai is vannak, az szinte letagadhatatlan tény.

Ez alkalommal bátor leszek egy ilyen általunk előidézett okra tisztelettel rámutatni.

Biblikus kifejezéssel élve, nagy bajunk nekünk, hogy szeretjük a szűnyogot szűrni, a tevét azonban könnyen áteresztjük a szita nyílásán.

Szeretjük a fegyelmet, a szigorúságot a lelkészi irodákban, azokban a sokszor mit sem kóstáló, apróeseprő írka-firkákban, a lelkiélet terén azonban sok fegyelmezetlenséget, rendetlenséget engedünk meg önmagunknak.

Micsoda nagy nap például reánk nézve október 31-ike, s vajjon mit teszünk, most legközelebb mit

tettünk ezen a nagy napon? Valójában, ha semmi egyéb nem, az a különös ünneplési tempó, ahogy mi a négy-százados évfordulót ünnepeltük. elárulja a mi fegyelmezetlenségünket.

Az egyik egyházmegye elkezdte az ünneplést augusztusban, a másik egyházmegye folytatta szeptemberben, a harmadik októberben s így tovább.

Hát még az egyes eklézsiák, hogyan ünnepeltek? Én például ragaszkodva a piros betűs naptári dátumhoz, okt. 31-ikére tűztem ki a nagy évforduló ünneplési idejét. Egy napon azonban értesítemre adta a helybeli tanítónő, hogy felesleges dolog okt. 31-ikén az ünnepet megtartani, mert más tekintélyes egyházakban nov. 4-ikén fogják megtartani.

Találkozom aztán egyik környékbeli segédlelkész-szel s előadja az én ifjú barátom, hogy ők nov. 18-ikán óhajtják okt. 31-ikét megünnepelni.

Hát ki hallott ilyet? Hol itt az egyöntetűség, a rend, a szigorú kálvinista fegyelem? Ahány egyházmegye, ahány eklézsia, annyi ünnepi terminus. Vajjon szabad nekünk okt. 31-ikével azt tennünk, amit a szürettel, hogy például az Érmelléken októberben, Tokajban pedig novemberben szedik a magyar nektár drága szép gyöngyeit.

S fájdalom, ezen a téren az egyes egyházmegyék jártak elől a helytelen úton. Holott, szerény nézetem szerint, az egyházmegyéken az emlékünnepek el is maradhattak volna.

Mert mi történt az egyházmegyei emlékünnepeken? Összegyűltek jelesebb világi embereink, papjaink s aztán végig hallgatták az egyes ünnepi szónoklatokat.

Szóval magunk között megmagyaráztuk egymásnak a reformáció jelentőségét, amit hála Istennek, mi tanultabb emberek sejtünk, tudunk, annyira-amennyire a könyvekből, az iskolából. Tehát olyan forma dolog történt itt, mint egyik régi jogász barátommal, aki Debreczenben végezte a gimnáziumot s aztán Debreczenben lett katona is, akinek pár napi katonáskodása után, felsőbb parancsra, végig kellett hallgatni egy katonai séta alkalmával az őrmester úrnak ilyen forma magyarázatát: Tanulják meg, hogy ez a nagy épület itt, a kollégium; ez a másik nagy épület mellette, a nagytemplom.

Valójában úgy látszik, hogy ez idő szerint keveset törődünk amaz evangéliomi szavak mélységes értelmével: Vigyed a mélyre és bocsássátok le a ti hálótokat! (Lukács 5., 4.)

Igen! Ha a világháború rettenetes tanulságai sem döntötték meg azt az igazságot, hogy akié a föld, azé az ország; akkor örök igazság marad az a fogalom is, hogy amelyik egyházé a nép, azé az egyházé a jövőendő.

Vajjon a magyar nép zömét, a mi egyszerűbb sorsú híveinket, öntudatos reformátusokká formáljuk-e ezekkel az önmagunk között rendezett parádés ünnepekkel? Vajjon nem az egyöntetűség, a harmónia, az erő, az egyetértés rovására megyen-e közöttünk a reformáció

születése napjának ez a se hideg, se meleg, „ekkor ünnepelem, akkor ünnepelem, itt ünnepelem, ott ünnepelem, sehogysem ünnepelem, ez a se hús, se hal” állapot. Hát mondjon nekem valaki egy másik hazai felekezetenél, egyháznál hasonló ünneplési szokást avagy eljárást.

Nálunk Gáván, amikor felkértem a presbitériumot, hogy okt. 31-ikén vegyen részt az istentiszteleten, azt a választ nyertem egyik presbitertől, hogy jönnének ők minden esztendőben okt. 31-én a templomba, de hát látják ugyan a naptárban, hogy ez a nap piros betűvel van jelezve s mégis délután még csak nem is harangoznak, holott délután is szívesen jönnének ezen a napon az istentiszteletre.

Komolyan írom, hogy erre a különös ellenvetésre igazán nem tudtam mit felelni.

Tény az, hogy okt. 31-ikén a legtöbb helyen csak reggeli istentiszteletet tartanak a mi egyházainkban. S ezeken az istentiszteleteken a legtöbb helyen az elemi iskolai tanulók, nagyobb egyházakban, ahol gimnázium van, a tanuló ifjuság, a tantestület szokott nagyszámúval megjelenni. Az eklézsia zöme, a nép, rendszeresen távol van ezektől az istentiszteletektől.

De hát miért van távol? Hát azért, mert mi nem sokat adunk arra a tényre, hogy ez a nap piros betűvel van szignálva a naptárban. Úgy látszik, hogy autonómiás embereknek tartva magunkat, úgy gondolkozunk, hogy nekünk a naptár-csináló urak nem parancsolnak.

Hát ez nem jól van így.

Lehet, hogy miután vége van a négyszázados évforduló nagy napjának, sokan azt mondják az én szerény mostani felszólalásomra: Eső után köpenyeg.

De én nem így gondolkodom. Sőt éppen e sorok kíséretében arra kérem tisztelettel egyházaink nagyérdemű előljáróit, hogy okt. 31-ikét ezentúl minden gyülekezetben úgy ünnepeltessék meg, mint a vasárnapot. Legyen ezen a napon délelőtti és délutáni istentisztelet. Vagy pedig, ha az én őszinte és alázatos kéréssem meghallgatásra nem talál, akkor kérem tisztelettel ezt a napot is fekete betűvel jeleztetni a naptárban, mint a többi hétköznapokat. Mert vagy ünnep, komoly nagy ünnep reánk nézve okt. 31-ike, vagy nem ünnep. Tertium non datur.

De én hiszem, hogy meghallgatásra talál az én szerény felszólalásom a mi nagyérdemű egyházi előljáróink előtt. Hiszem, mert nincsen könnyebb és egyszerűbb dolog, mint őszinte lélekkel átézni, hogy a reformáció születési napja méltán megérdemli, hogy igazi vasárnap, ünneppé avatassék minden becsületes protestáns lélekre nézve.

Baráth Imre.

Irodalmi szemle

Az egyéni nevelés főbb szempontjai. Irta: Mitrovics Gyula. Debreczen. Hegedüs és Sándor könyvkiadó-hivatala. 1917. Ára 3 korona. A szerzőnek több jeles pedagógiai, esztetikai és böleseleti művét olvastuk már egyforma meleg érdeklődéssel és sok haszonnal. Most a modern pedagógia egyik sarkalatos elvéről, az egyéni nevelésről kapunk tőle kitűnő összefoglalást. Az iskolának ugyanis minden egységes eljárás és egyöntetűség ellenére sem szabad megfeledkeznie azokról a kiválóságokról és fogyatkozásokról, amelyek az egyes tanulóknál egyéni sajátosságokként foghatók fel. Ezeknek felismerése és jóirányban való fejlesztése folytán az egységes tanítás keretein belül nagy eredményt érhetünk el. Épen ezért a nevelőnek meg kell ismernie minden egyes tanítványának lelkét, meg kell lesni a pszichológiáját. Ehhez részletes útmutatóul könnyen áttekinthető összefoglalásban kapjuk a tehetség ezerféleségével és a képességek egymáshoz való viszonyának a rajzát, azután azt, vajjon mikéint kell eljárunk ezzel meg azzal a típussal, mint lehet kihasználni ennél is annál is lelkiberendezésének, képessége minőségének az előnyeit s mikéint lehet ártalmatlanná tenni a fogyatkozásokat. Természetes minden nevelőnek tanítványait megismerésére kell törekednie. Az ismerd meg tenmagadat elv a tanítványokra is vonatkozik. Ez azonban ne legyen csak külső látszatra dolgozó. Ne elégedjék meg a gyermek nevének, arcának emlékezetben tartásával, esetleg családi viszonyainak megismerésével, hanem iparkodjék a gyermek idegrendszerének és tehetségének titkos sajátosságait is felfedezni. Ebben segítségül lehetnek a szülők (ezek véleménye többnyire elfogult), a kartársak, sőt, azt hiszem, maguk a tanítványok is, akiktől — anélkül, hogy besugássá fajulna, sok hasznos dolgot meg lehet tudni egy-egy tanulóra nézve. Mindezzel foglalkozik Mitrovics könyve magas tudományos színvonalon álló készültséggel és a szakirodalomnak alapos ismeretével. A könyvet melegen ajánlhatjuk minden tanítással foglalkozó egyénnek, sőt áttetsző és kellemes modora folytán bármely intelligens szülőnek.

Dr. Medveczky Károly.

A nagybányai református egyházmegye által a reformáció négyszázados jubileuma alkalmából Nagybányán 1917. szeptember 25. napján tartott ünnepi istentisztelet és díszgyűlés krónikája. Nagybánya 1917. 8° 22 lap. — A nagy gonddal összeállított esinos külsejű füzet tartalmazza: Oláh Sándor szamoskrassói lelkész ünnepi prédikációját az imádságokkal, Csaba Adorján egyházm. gondnok megnyitó beszédét, Soltész Elemér ünnepi beszédét, az egyházmegye emlékiratát, a jubilaris alap létesítését kimondó határozatot és Széll György esperes záró imádságát. A nagybányai egyházmegye e füzetrel méltóképen örökítette meg a nagy évfordulót.

Egyesült erővel! Az eddig Pozsonyban *lic. dr. Szelényi Ödön* theol. tanár szerkesztésében megjelent *Theologiai Szaklap* 1918. januárjától egyesült a *Könyv-újsággal*, melyet a Scholtz Testvérek cég adott ki Budapesten. Az egyesült „*Theologiai Szaklap és Könyv-újság*“-ot *lic. dr. Szelényi Ödön* theologiai tanár és *Szimonidesz Lajos* nagybörzsönyi lelkész szerkesztik. A lap havonként fog megjelenni. Közöl önálló theol. tanulmányokat, figyelemmel kíséri a hazai és külföldi tudományos munkát, állandóan regisztrálja a hazai és külföldi protestáns theol. irodalmi termékeken kívül a filozófiai, neveléstudományi és történeti műveket, a fontosabbakat behatóan és tárgyilagosan ismerteti. A Budapesten megjelenő lapot a Scholtz Testvérek cég adja ki.

Vándorút címen a Bácskában új evang. belmissziói lap indul meg Lombos Alfréd zombori evang. lelkész szerkesztésében. Ezzel együtt három ilyenfajta lap jelenik meg a Bácskában: egy magyar, egy német és egy főt.

Halottaink

Dr. Daxer György, a pozsonyi ágostai hitvallású evangélikus theologiai akadémia tudós professzora, amint közvetett híradás útján értesülünk, jobblétre szenderült. Jeles elméjű, nagy tudományú, fáradhatatlanul és eredményesen munkálkodó szakférfiú volt, aki az újszövetségi tudományok széles kiterjedésű mezején kiválóan értékes felderítéseivel és megállapításaival tünt ki. Bölcsészeti, főképpen nyelvtudományi megalapozottsággal foglalkozott az Írás szövegének kritikájával és elemző értelmezésével és ebbeli tevékenységének irodalmi bizonyítékai maradandó becsük maradnak mindenha. A lényét jellemző mély komolyságával keresztyéni derült hangulat párosult és sok életküzdelmében sohasem halványult el szellemének optimismusa. Valóban pótolhatatlan veszteség érte a pozsonyi theologiai akadémiát, melynek tisztikara a mindig hű tisztáron kívül a felejthetetlen jó barátot, nemeslelkű keresztyént és kiváló tudóst is gyászolja az elhunytban. Gyászba borult hű özvegyét és árváit vigasztalja meg a Mindenható. Áldás volt élete, legyen áldott emlékezete.

Ádám Kálmán vezsenyi lelkész, a kecskeméti református egyházmegye 32 éven át volt buzgó esperese, a dunamelléki egyházkerület volt nagyérdemű főjegyzője, életének 77., lelképásztori szolgálatának 51. évében, nov. 21-én hosszas betegség után elhunyt.

Földváry Jenő előbb daruvári, utóbb somogyudvarhelyi lelkész 48 éves korában, november 17-én agyvérzésben elhunyt. A boldogult lelkész irodalmilag is sokat működött; cikkei nagy része a Lelkészegyesületben jelent meg.

Legyen áldott emlékezetük!

Különfélék

A theologiai doktorátus

értékét *Luther* 1532-ben kiadott egyik művében eképpen jellemzi: „Gyakran mondogattam és mondom még most is, hogy a doktorátusomat nem adnám oda a világ kincséért sem. Mert utóvégre valósággal el kellene csüggednem és kétségbe kellene esnem, hogyha alattomosan, hivatás és meghagyás nélkül fogtam volna bele abba a nagy és súlyos dologba. De hát Isten a tanúm és az egész világ, hogy doktori és prédikatori tiszteimből folyólag nyíltsággal kezdettem el és elidáig Isten kegyelmével és segedelmével folytattam a munkát.“

Melanchthon pedig klasszikus tömörséggel így határozza meg a theologiai doktorátus mívtát: „hic titulus testimonium est publicum doctrinae ac pietatis.“

Lapunk élén Dr. Erdős József egyetemi rectornak a hittudományi kar reformációi ünnepélyén folyó hó 15-én délelőtt tartott megnyitó beszédét közöljük. Az ünnepély lefolyásáról mához egy hétre közlünk tudósítást.

A debreczeni magyar királyi tudományegyetemen a theologiai tudomány terén és az egyházi közélet mezején szerzett érdemeik elismeréséül és méltánylásául tizenkét egyházi és világi Kiválóság honoris causa theologiai docentrá avattatik. Az egyetem tanácsa az avatás idejéül folyó *december hó 15. napjának délelőtti 11 és fél óráját* állapította meg. A református kollégium dísztermében tartandó emez ünnepélyre Dr. Erdős József, e. i. Rector meghívókat bocsátott ki. Az ünnepégről jövő számunkban adunk tájékoztatást.

Az elekcio kollégiumunkban folyó hó 17-én délután 2 órakor lesz. Kérjük ez alkalomból lelkésztársainkat, hogy a legációval kapcsolatos *értesítéseiket* ne az egyetem hittudományi karához és dékánjához, hanem a *kollégiumi igazgatóságba küldjék*, mert az egyetem a legacionális ügyekkel egyáltalán nem foglalkozik.

A Magyar Református Tanítók Országos Egyesülete október 30-án tartott választmányi gyűlésén Simon Károly elnök indítványára kimondta, hogy a református tanítóság a reformáció négyszázados emlékünnepeinek emlékezetessé tétele végett a debreczeni m. kir. tudományegyetemen református tanítók gyermekei számára alapítványt létesít. Az alapítványra nyomban megajánlott 10 esztendőn át évi 50 K-t Nagy Lajos vámospécsi tanító. Nemes cél, — követendő példa!

A hevesnagykunsági református egyházmegyei tanítóegylet tagjaihoz Kecskeméthy László elnök a VII. hadikölcsön érdekében lelkes felhívást intézet. Remélhetőleg meg lesz a kellő sikere a haza javára!

A verseczi protestáns egyházak a református nőegylet lelkis tagjaival közösen és a legszebb harmóniában dr. Lányi Márton főispán védnöksége alatt a reformáció 400 éves jubileumára gyönyörű emlékünnepeket rendeztek, amely tartalmas előadásokban és fényesen sikerült ének- és zeneszámokban bővölködött. A református és evangélikus templomok építési alapjaira önkéntes adományokból 2500 K folyt be.

Várady Gyula országgyűlési képviselő, beregi egyházmegyénk gondnoka, mint részvétellel értesülünk meghalt. Temetése pénteken, december 14-én volt Munkácsen. Egyházunk érdemes fiáról bővebben meg fogunk emlékezni.

Lelkészválasztás más egyházkerületben. A királyhelmezi gyülekezet Virág Béla miskolczi s. lelkészt választotta meg lelképásztorául, a kecskeméti egyház pedig újonnan szervezett két lelkészi állására dr. Hetessy Kálmán ókéskei rendes és Muraközy Gyula budapesti s. lelkészt hívta meg.

Oszták lapok után néhány magyar lap is közzétette, hogy elrekvirált harangjaink egy részét vitriolgyártásra használták fel csunya üzérkedés céljából. Egyházi és világi hatóságainknak fel kellene emelni szavukat az ilyen, eléggé meg nem bélyegezhető eljárás ellen.

A csehek — német lapok szerint — szláv mivoltukat egyházi téren is ki akarják domborítani és arra törekednek, hogy a katolikus egyház latin liturgiái nyelvét ó-szláv liturgiával helyettesítsék és különváljanak a csehországi német katolikusoktól. Ez ellen a törekvés ellen a brünni püspök kezdett akciót.

Melanchthon Fülöp egyik állítólagos leszármazottja Schuchard Frigyes evangélikus lelkész, a Custos nevű rom. kath. amerikai lap szerint, feleségével és öt gyermekével a rom. kath. egyházba lépett.

A római katolikus egyház számára új kánonkódexet bocsátott ki ebben az évben a pápa. Az új kódex a vasárnapokra eső ünnepeken kívül tíz kötelező ünnepet rendel, ú. m.: Karácsony első napja (dec. 25), Újév, Vízkereszt (jan. 6), Áldozó esütörtök, Úrnapja (pünkösd után 10 napra), Szeplőtlen fogantatás (dec. 8), Nagyboldogasszony napja (aug. 15), Szent József, Szent Péter és Pál apostolok (jun. 29) és Mindenszentek (november 1).

A föld vallási statisztikája. A föld lakossága a legújabb statisztikai adatok szerint 1,691 millió, ebből 17,3% (290 millió) rom. kath., 12,8% (215 millió) protestáns, 7% (125 millió) gör. kel. Összesen tehát 37% keresztyén, a többi 63%ból 28% buddhista, 13,3% brahman, 13,8% mohamedán, 0,8% izraelita, 6,5% pogány. Európában van 206 millió rom. kath., 118 millió gör. kel., 1136 millió protestáns, a többi izraelita és felekezétnélküli.

A kiadóhivatal kérése. A hirdetés díját némelyik egyház már a hirdetés kéziratának beküldése idején be szokta fizetni. Mivel a díj megállapítása csak akkor történhetik meg, ha a hirdetés nyomtatásban is megjelent: tisztelettel kérjük az egyházakat, hogy a különféle hivatalos hirdetések díját csak az innen kiküldött számla vétele után az azon kitüntetett összeg szerint szíveskedjenek kiegyenlíteni; másként utánfizetéseket, esetleg visszatérítéseket kell teljesíteni. Egyben kérjük, hogy az elmaradt számokat két hét alatt méltóztassanak reklamálni, korábbi időről a hiányzó számot nem tudjuk biztosan megküldeni.

A Lórántffy Zsu zsanna Egyesület és a Keresztyén Diákegyesület kérése lelkészeihez és gyülekezeteikhez.

A két egyesület, amelynek evangéliumi és jótékony munkája általánosan elismert, különböző munkaágainak javára (hadikórház, szegénygondozás, cselédügy és önkéntes-otthon, diákszociális munka) december hó 15-én karácsonyi vásárt rendez Budapesten. A vásár rendezése óriási fáradság és nagy anyagi áldozatok árán állítja és adja össze a vásár anyagát, amelynek befolyó fillérje nemzet és egyházépítő célokat szolgál. Azzal a kéréssel fordul a gyülekezetek lelkészeihez, hogy hivatásuk körében gyűjtsenek a vásár céljaira. Ma főleg a faluk népe van abban a helyzetben, hogy egy ilyen akció sikerét biztosítsa, természetbeni adományaival. A rendezőség szívesen fogad bármilyen fajta adományt bármilyen mennyiségben, — különösen élelmiszereket feldolgozott vagy nyers állapotban, kézimunkát, gyümölcsöt stb. Az összegyűjtött adományok postán dr. Szóts Farkasné címére (Budapest, Ráday-u. 28.) küldendők. Pénzbeli adományokat szintén erre a címre kérjük irányítani.

A Pax Országos Katolikus Papi Egyesület november 27-én Budapesten megalakult; tagjai sorába beveszi a görög kath. lelkészeket is. Ha az egyesület működését a püspöki kar engedélyezni fogja, akkor ennek védnöksége alatt az anyagi helyzet javításáért, az erkölcsi súly növelésért és általában oly célokért fog küzdeni ez az egyesület, melyek az egyház szervezetét nem érintik s amelyekre vonatkozólag a felsőbb hatóság szabad mozgást enged.

6240 korona... Mellékelek egy hirdetést, melyből kitűnik, hogy egy szücssegédnek lakás és teljes ellátás mellett heti 120 korona fizetést s állandó foglalkoztatást kínálnak, ami évi 6240 korona készpénz fizetést jelent. Nem csapni való-e az a szücs, ki gyermekét 3—4 évi tüböködő inaskodás helyett 18—20 évi tanulmányra adja, hogy pap legyen belőle és azután végigsanyarogja ezt a földi életet?! Nem csapni való-e az olyan egyházkormányzat és egyházszerkezet, mely lelkészeit szücssegédek mögé helyezi?! S ilyen arepirító faktumok dacára a mi gyűléseink és intéző köreink még mindig mernek előhozakodni olyan nézetekkel és határozatokkal, hogy nyomorgó papságunknak anyagi existenciáját még

a szücssegédekével se lehet egyenlővé tenni. A közegyház, az ő szellemi munkásainak gazdája, még annyi bért sem akar fizetni, mint a szücsmesterek az ő segédeknek?" (Az Evang. Lapból.)

Gazdasági rokkantiskola Debreczenben. Debreczen város az elsők között volt a gazdasági rokkantiskola alapításában. Gyakorló terület gyanánt a debreczeni állami önálló gazdasági népiskola gazdasága és kertészete, zöldségtermesztésre pedig az e terület mellett néhány holdat ingyen átengedett a város a rokkantiskola céljaira. Ennek az Országos Hadigondozó Hivatal Debreceni Gazdasági Rokkantiskolájának legújabbán megjelent a tanterve és gazdasági üzemterve. Mind a két tervezet a gyakorlati cél szem előtt tartásával készült szakszerű munka, amely minta gyanánt szolgálhat a többi gazdasági rokkantiskola szervezésénél.

Reunio. A reformáció négyszázados évfordulója néhány álmódzó lélekben felkeltette azt a jámbor óhajt: milyen szép lenne, ha a protestantizmus egyesülne a katholicizmussal. Ennek a gondolatnak ad kifejezést Alexander Löwentraut német evang. lelkész „Eine heilige allgemeine Kirche! . . . Eine Reformations und Unions-säkularschrift“ című művében. Az egyesülés alapjául az 1439. évi július 6-iki flórenzi formulát ajánlja és úgy véli az egyesülést, hogy a protestánsok elfogadják a pápát, a tisztítóútról szóló tant és a misét, viszont a katolikus egyház respektálna egyes egyházi szokásokat: az istentisztelet nyelvét, a papok nősülését és a két szín alatt való áldozást. Munkájának súlypontja annak a kimutatása, hogy az evangélikus és katolikus egyházak között a különbségek nem olyan nagyok, hogy egy kis jóakarattal áthidalhatók ne volnának. Szerinte a pápaság a legtökéletesebb monarchia, a romanus Catechismus sokkal többet ér Luther kátéinál, a szentek tisztelete nem más, mint a „szentek közösségében“ való hit gyakorlati következménye stb. Az egész munka elárulja, hogy szerzője csak könyvekből ismeri a katholicizmust s amit ezenkívül az élet elibetár, azt is jámbor kegyessége rózsaszínű békés szemüvegén át nézi. A reuniónak agresszívebb harcosa Bilkei Ferenc székesfehérvári plébános, aki „Kalauz a katolikus vallásba visszatérőknek“ című munkájában a kegyesség jelszava alatt kísérli meg az inkább értelmi, mint érzelmi alapon álló protestantizmus híveinek táborát megközelíteni. Mindeme és ehez hasonló, egységre bizonyára nem vezető próbálgatásoknál sokkal helyesebb, ha egymás kölesönös megértése után a nekünk adott talentumok szerint közakarattal építünk azon a Szegeletkövön, amelyen kívül más nem vettetett.

A Kálvineum részére a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr a Kerkápoly-Fodor alapítványból 6000 K-t utalt ki. Ez az alapítvány szeretet- és árvaházakat gyámolít évi kamatának nagyobb részével s ez évben Tóth János kultuszminiszteri államtitkár úr kegyes támogatásával a Kálvineumnak juttatott ily jelentős összeget; a

szeretet munkáját és a magyarság erősítését sehol sem szolgálhatta volna jobban, mint eme tényével.

A Kálvineumnak az Első Magyar Általános Biztosító Társaság 5000 koronát ajándékozott, ezenkívül a nála kötött hadikölcsön életbiztosítások után szintén bizonyos jutalékokat ad a Kálvineum számára. Örömmel állapíthatjuk meg, hogy a Kálvineumról, erről az országos hírű nevelő- és szeretet intézményünkről mind szélesebb körben vesznek tudomást azok, akik nem keslekednek a jótékonyág műveinek gyakorlásában. Legyen az Úr áldása az adakozókon és a Kálvineumon egyaránt.

Lelkészeiktatás. A tivadarfalvai református egyház egyhangúlag választott ifjú lelkészének Orosz Kálmánnak ünnepélyes beiktatása november hó 11-én volt. A beiktató lelkész Biky Ferenc esperes volt, akin kívül György Endre egyházmegyei gondnok és több környékbeli lelkész jelenléte emelte az ünnepélyes aktus fényét. Az új lelkész Jeremiás 1, 6—10. alapján tartotta be-
köszöntő beszédjét mély hatást váltva ki hívei lelkéből. Úgy a lelkészre, mint a tivadarfalvai egyházra az Úr gazdag áldását kérjük.

A pót és javító lelkészképesítő vizsgálatok Debreczenben folyó hó 12-én folytak le Dr. Baltazár Dezső püspök úr elnökle alatt kielégítő sikerrel.

A máramarosszigeti református liceumi főgimnázium ifjúsága Tompa Mihály születésének századik évfordulóját folyó hó 15-én délután 6 órakor a vármegyeháza dísztermében tartandó irodalmi estély keretében ünnepli meg. A megnyitó beszédet Telegdy Bertalan önképzőköri felügyelő tanár, a záró beszédet Juhász Péter igazgató tartja. A többi számokat a gimnázium fiú és leány tanulói szolgáltatják. Az estély jövődelme az intézet Hadiárva Alapját fogja gyarapítani.

Az 1918-adik év nemsokára beáll. Milyen lesz? Kezdődik és végződik kedden. Lesz benne 2 nap és 2 hold fogyatkozás, nálunk egyik sem látható. A farsang rövid jan. 7-től febr. 12-ig tart, vagyis 37 napig. Húsvét márc. 31. Áldozó csütörtök máj. 9. Pünköst május 19. napján lesz. Karácsony esteje kedden, ugyanekkor Sylvester is.

Az erő címmel református ifjaink számára tartalmaz és gazdag havi folyóirat indult meg ez év szeptemberében. A három első szám van előttünk. Ezekből megállapítható, hogy a kiváló szerkesztői gárda nagyon jól tudja, hogy mit, hogyan és mennyit adjon ifjainknak ahhoz, hogy pozitív alapon álló határozott keresztyén jellemekké, igazi emberekké fejlődjenek. Az egyes számok részletes ismertetése nem célunk ez alkalommal. Most csak annyit jelzünk, hogy értékesebb karácsonyi könyvajándékot nem adhat szülő középiskolai fiának annál, mintha megrendeli számára „Az erő“-t. Az erő kiadóhivatala: Budapest, VIII. ker. Üllői-út 16/B sz. Előfizetési ára egész évre 4 korona.

Tartalom. Dr. Erdős József, A reformáció és az egyetem. — R., Püspök urunk Tasnádon. — Egyház: Fogarassy Bálint, A nagyszalontai református egyházmegye őszi közgyűlése. (Vége.) — Iskola: Botlyán Pál, T. J. kántortanító indítványa. — Közélet: Baráth Imre, A mi nagy napunk ünnepléséről. — Irodalmi szemle. — Halottaink. — Különléle. — Hivatalos Értesítő 49—50. szám.

HIVATALOS ÉRTESÍTŐ.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

7741/1917. szám.

Minden rendű és rangu fiu- és leányiskola Tekintetes Igazgatóságának.

A vallás- és közokt. miniszter ur megküldötte hozzá az egészségügyi ismeretek terjesztése, különösen pedig ezek között a csecsemőápolás és gyermekvédelem kérdéseinek az iskolai tanítás kereteibe való beillesztése tárgyában kiadott 19,741. eln. sz. összes intézkedéseit.

Ezen intézkedések közzétételük a vallás- és közokt. minisztérium kiadásában megjelenő Hivatalos Közlönyben megjelenő dec. 1-jei 27-ik számában. Felhívom, hogy ezen rendkívüli fontosságú rendelkezéseket mindekben a legpontosabban foganatosítani sziveskedjenek.

Tisztelettel vagyok

Debrecen, 1917. évi december hó 7.

Dr. Baltazár Dezső.
püspök.

7744/1917. szám.

Valamennyi Tanintézet Tekintetes Igazgatóságának

A m. kir. honvédelmi miniszter urnak folyó év október hó 31-én 23,841. szám alatt a vallás- és közokt. miniszter urhoz intézett átiratát emlékeztetés céljából alább közlöm.

Tisztelettel vagyok

Debrecen, 1917. évi december hó 4.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Másolat.

M. Kir. Honvédelmi Miniszter

23,841. szám. eln. 20. b.—1917.

A platinacsoportba tartozó fémek készleteinek beszo- szolgáltatása.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter urnak
Budapest.

Budapest, 1917. évi október hó 31-én.

A folyó évi október hó 18-ról 164,530/V.—1917. szám alatt kelt nagybecsű átiratára van szerencsém Nagyméltóságodat tiszteletteljesen értesíteni, hogy a budapesti fémátvételi bizottság címe: IV. ker. Gerlóczy-utca 11. sz. II. em.

A nem állami középiskolák platina készleteinek beszo-
szolgáltatása iránt külön intézkedés nem történt, mi-
után a nem állami iskolák készletüket a folyó évi
6854/el. 20. b.—1917. szám alatt kiadott és a Buda-
pesti Közlönynek a folyó évi április hó 3-án megjelent
számában közzétett rendeletem folytán tartoztak be-
szolgáltatni.

A magam részéről is kívánatosnak tartom azon-
ban, hogy a nem állami középiskolák beszo-
szolgáltatási kötelezettségükre figyelmeztessenek és van szerencsém
Nagyméltóságodat tisztelettel felkérni, hogy e tekintetben
is intézkedni méltóztassék.

Végül tiszteletteljesen kérem Nagyméltóságodat,
hogy a tárcája alá tartozó állami intézmények részéről
beszo-
szolgáltatott platinamenyiséget velem közölni méltó-
ztassék. A miniszter rendeletéből: Theuerkauf s. k.
miniszteri tanácsos.

A hivatalos másolat hitelül:

Ebergényi Emil
igazgató.

Pályázat.

A gávai református egyház pályázatot hirdet
egy helyettes kántortanítói állásra.

Javadalom: 1. Az egyházi pénztárból havon-
ként 150 korona. 2. Egy szobás lakás.

Kötelessége a reábizott osztályok vezetése
és a kántori teendők végzése.

A megválasztandó helyettes tanító működése
hadbavonult tanítónk hazaérkezéséig tart.

Pályázhatnak okleveles férfitanítók, képez-
dészek, nyugdíjasok. Ha férfitanítót nem választ-
hatnánk a pályázat meddősége miatt, az állás
nőtanítóval fog betölteni, tehát nőtanítók is
pályázhatnak.

Pályázati határidő december 28. Az állás
választás után azonnal elfoglalandó.

Gáva, 1917 december 4.

Református iskolaszék.

Pályázat.

A miskolci református főgimnázium előjárósága pályázatot hirdet egy helyettes tanári állásra, melyet 1918 január 5-én, legkésőbb febr. 1-én kell elfoglalni. Az állás tanszaka magyarul, javadalma évi 1600 korona fizetés és 400 korona lakpénz. Pályázhatnak legalább alapvizsgás protestáns tanárjelöltek. A kérvényeket 1917. évi december 28-ig kell beadni a református egyház-tanácsához címezve az igazgatói hivatalhoz.

Miskolcz, 1917 december 2.

Dr. Tüdös István,
egyh. tan. elnök.

Dr. gróf Haller József,
ig. tan. elnök.

Jubileumi könyvujdonságok.

Határmegyén. Egyházi beszédek és imák a reformáció négyszázados évfordulójára. Irta: *Paulik János* nyír-egyházai ev. lelkesz. Ára 60 fillér. Portóra 6 fillér küldendő.

Öt prédikáció a reformáció négyszázadik emlékére. Elmondott *Keeskeméthy István, dr. Kenessey Béla, dr. Ravasz László, dr. Révész Imre* és *Nagy Károly* által. Ára bérmentve 2 korona 20 fillér.

Erős várunk nekünk az Isten. Emlékfüzet a reformáció 400 éves évfordulójára. Az iskolákban tartandó emlékünnepek teljes programjával. Irta: *Szeghalmi Gyula* és *Tóth József*. Ára 64 fillér. Portóra 6 fillér küldendő.

Das Buch der Reformation. Herausgegeben von Karl Kaulfuss-Diesch. 139 képpel. Ára kötve 10 korona 40 fillér.

Der deutsche Luther von D. Hermann Petrich. Ára 2 K 90 fill. Portóra 15 fillér küldendő.

Die deutsche Reformation von D. Hermann Petrich. Ára 2 K 90 fill. Portóra 15 fillér küldendő.

Unser Luther von Hans Preuss. Eine Jubiläumsgabe de Allgemeinen Evangelisch Lutherischen Konferenz. Ára 1 K 30 fill. Portóra 12 fillér küldendő.

Der Deutsche Reformator D. Martin Luther von Prof. Dr. J. Schmieder. Ára füzve 3 K 64 fill., kötve 4 K 80 fill. Portóra 18 fillér küldendő.

Luther in Worten aus seinen Werken von Martin Rade. Füzve 6 K 40 fill., kötve 8 kor.

Reformations-Jubelbüchlein für's deutsche evangelische Haus von Dr. Hermann Mosapp. Ára 40 fill. Portóra 6 fillér küldendő.

Drei Reformationsfeiern für Kirche, Schule und Familienabende von R. Eltze. Ára 80 fill. Portóra 6 fillér küldendő. Azonkívül ajánljuk a következő ujdonságokat:

Mach End o Herr, mach Ende! 24 Kriegsbetstunden. Herausgegeben von Lic. th. Dr. phil. *Julius Boehmer*. Ára 2 K 40 fill. Portóra 12 fill. küldendő.

Die Schriften des Neuen Testaments neu übersetzt und für die Gegenwart erklärt. Herausgegeben von Proff. D. D. W. Bousset und W. Heitmüller. 3-ik javított, és bővített kiadás. Míg a készlet tart, 8 félkötetben füzve 28 K 80 fill., 4 vászonkötésű kötetben 38 K 40 fill. kedvezményes áron szállítja:

SCHOLTZ TESTVÉREK könyvkereskedése Budapest, IX., Ferenc-körút 19/21.

Reformációi jubileumi ujdonságok!

Ünnepi hangok költemények a reformáció világából ...

Irta: **Baja Mihály.**

Ára 1 kor. Portóra 10 fill. küldendő.

A magyar reformáció könyve

Szerkesztette: **S. Szabó József**

41 képpel. Ára 2 K 40 fill. Portóra 20 fill. küldendő.

Emlékkönyv a reformáció 400 éves jubileumára

Szerkesztette: **URAY SÁNDOR.**

28 képpel. Ára 3 K 60 fill. Portóra 20 fill. küldendő.

Minden egyforma könyvből megrendelt **10 példányra egyingyempéldánnyal** szolgálunk.

Kaphatók:

Hegedüs és Sándor

prot. irodalmi könyvkiadóhivatala **Debreczen.**

A „HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötelékébe jelenleg 1550 szövetkezet tartozik, 78 millió korona évi forgalommal.

Földmívelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.